אמרי שמואל

חיי שרה

פניני תורה ומוסר מדרש והלכה
על פרשת השבוע

נערך ונילקט מתוך השיעור השבועי
מפי בנן של קדושים האדמו"ר
הרב שמואל שמעון טולידאנו שליט"א

יו"ל ע"י בית המדרש מוסדות התורה והחסד "בית מאיר"
ע"ש כ"ק מרן האדמו"ר הצדיק הגה"ק רבינו מאיר אבוחצירא זיע"א
אשדוד תשפ"ג

©
כל הזכויות שמורות
למכון להוצאת ספרים
שעל ידי מוסדות התורה והחסד
"בית מאיר"
ע"ש כ"ק מרן האדמו"ר הצדיק
הגה"ק רבינו **מאיר אבוחצירא** זיע"א
רחוב העצמאות 39
רובע הסיטי אשדוד
מייל : sisat2@gmail.com
לפרטים: 058-4150707

כל המעוניין להקדיש את החוברת להצלחה, לרפואה או לעלוי נישמת,

ניתן לפנות ל:058-4150707

. . . . . .

לקבלת החוברת

במייל או בוואצפ, ניתן לשלוח הודעה

במייל- sisat2@gmail.com | בווצאפ: 058-4150707

ואלה יעמדו על הברכה

חוברת זו מוקדשת

לברכתם של כלל ישראל ברחמים ובתוכם:

להצלחת כבוד הרב **שמואל שמעון טולידאנו** שליט"א
להצלחת כבוד הרב **יונתן נבון** שליט"א
להצלחת **דוד לוי** ובני משפחתו הי"ו

לרפואת:

שרה בת ירושה	שאול בן נג'יה
מהיא הדסה בת רבקה	מזל טוב בת ברכה
אלגריה בת מרסדס	חיים בן מסודי
מאיר בן אלגריה	אורלי בת דליה

שהקב"ה ימלא את כל משאלות ליבם לטובה ולברכה ויזכו לבריאות איתנה ופרנסה טובה שפע ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם, אמן.

מוקדש
לעילוי נשמת:
דוד בן רחל ז"ל
דליה בת מרסל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

צדיקים במיתתם קרויים חיים

"ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה" (כג, א) בפרשת השבוע התורה מספרת לנו על פטירתה וקבורתה של שרה אמנו, ושואלים חז"ל מדוע נקראת הפרשה חיי שרה הרי בה מסופר דווקא על מיתת שרה ולא על חייה?

אלא אומר רבי ישראל בעל שם טוב זיע"א שמכיוון שצדיקים במיתתם קרויים חיים וכמו שאומר המדרש (תנחומא וזאת הברכה ז) "אלא אלו הצדיקים, שאפילו במיתתן קרויין חיים, שנאמר (שמואל ב, כג כ): 'ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים מקבצאל וגו' ', כי מי נקרא חי? רק מי שדבוק באמונה בבורא עולם, מי שדבוק בחיים הנצחיים, וכמו שכתוב (דברים ד ד) "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום", וכן כתוב (משלי ג יח) "עץ חיים היא למחזיקים בה", מי שמחזיק באמונה בבורא עולם למעשה הוא מחזיק בעץ החיים ורק הוא יכול להיקרא חי, לכן פרשתנו אף על פי שעוסקת בפטירתה של שרה אמנו נקראת חיי שרה, כי הצדיקים במיתתם קרויים חיים, וכן אנו רואים שהפרשה העוסקת בפטירתו של יעקב אבינו נקראת 'ויחי' יעקב, והוא מאותו הטעם שהזכרנו, שהצדיקים אפילו לאחר פטירתם מן העולם קרויין חיים.

אבל מי שלא דבוק בבורא עולם אפילו בחייו נקרא מת, וכמו שאומר המדרש (תנחומא וזאת הברכה ז) "אבל הרשעים, אפילו בחייהם קרויים מתים, שנאמר (יחזקאל כא ל): ואתה חלל רשע וגו'. וכן הוא אומר (דברים יז ו), על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת. וכי יש מת שהוא חייב מיתה אחרת. אלא רשע בחייו חשוב כמת, מפני שרואה חמה זורחת ואינו מברך יוצר אור, שוקעת ואינו מברך מעריב ערבים, אוכל ושותה ואינו מברך עליה". ולכן רשעים בחייהם קרויים מתים, ויכול אדם להסתובב בעולם הזה שבעים שנה, וללכת ולאכול ולשתות ולישון ובכל זאת להיקרא מת, כי הוא מנותק מהחיים הנצחיים, מנותק מבורא עולם, כי אם האדם עוזב את העיקר ומתעסק בטפל הוא נקרא מת, כי המטרה העיקרית שיהודי בא לעולם הזה היא להתחזק באמונה בבורא עולם, אבל מי שדבוק בבורא

עולם שם אין מוות, וכמו שמסיים שם המדרש "אבל הצדיקים, מברכין על כל דבר ודבר שאוכלין ושותין ושרואין וששומעין. ולא בחייהם בלבד, אלא אפילו במיתתן מברכין ומודין לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר (תהלים קמט ה-ו): 'יעלזו חסידים בכבוד, ירננו על משכבותם, רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם' ".

עולם חסד יבנה

פרשת חיי שרה עוסקת מתחילת ועד סופה בגמילות חסדים, בתחילת הפרשה התורה מדברת על קבורתה של שרה אמנו שהוא חסד שעושים עם המתים, ובהמשך הפרשה התורה מדברת על אליעזר שהלך להביא אישה ליצחק אבינו, ואליעזר בחן את רבקה בגמילות חסדים, האם תעשה אתו חסד ותיתן לו ולגמליו לשתות, ובסוף הפרשה התורה מדברת על קבורתו של אברהם אבינו שזהו שוב חסד שעושים עם המתים.

ואומרת הגמרא במסכת סוכה (מט ב) "א"ר אלעזר, גדול העושה צדקה יותר מכל הקרבנות, שנאמר (משלי כא ג) 'עושה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח'. וא"ר אלעזר, גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה, שנאמר (הושע י, יב) 'זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד', אם אדם זורע ספק אוכל ספק אינו אוכל, אדם קוצר ודאי אוכל. וא"ר אלעזר, אין צדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה, שנאמר 'זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד'. תנו רבנן, בשלשה דברים גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה, צדקה בממונו גמילות חסדים בין בגופו בין בממונו, צדקה לעניים, גמילות חסדים בין לעניים בין לעשירים, צדקה לחיים, גמילות חסדים בין לחיים בין למתים", והקב"ה אומר (תהלים פט, ג) "כי אמרתי עולם חסד יבנה", מה שבונה את העולם הוא החסד, וכן אומר הנביא (הושע ו, ו) "כי חסד חפצתי ולא זבח".

וזו הסיבה שבגינה התורה כותבת לנו באריכות על אברהם אבינו ועל שרה אמנו ועל אליעזר עבד אברהם, כדי שנלמד מהמעשים הטובים שעשו, שנלמד מהם איך לעשות חסד, וכמו שכותב הרמב"ם (הלכות איסורי ביאה יט, יז), "כל מי שיש בו עזות פנים או אכזריות, ושונא את הבריות ואינו גומל להם חסד, חוששין לו ביותר שמא גבעוני הוא. שסימני ישראל האומה

הקדושה, ביישנין רחמנים וגומלי חסדים".

מיד לאחר עקידת יצחק נפטרה שרה

בסוף הפרשה הקודמת סיפרה לנו התורה על הניסיון העשירי שבו הקב"ה ניסה את אברהם, והוא ניסיון עקידת יצחק, ואומר המדרש (בראשית רבה נח ה) שנסמכה פטירתה של שרה אמנו לעקידת יצחק לומר לך שמיד אחרי עקידת יצחק נפטרה שרה.

לעולם אל יפתה אדם פה לשטן

ואומר המדרש (ב"ר נה ד סנהדרין פט ב) על הפסוק (בראשית כב א) "ויהי אחר הדברים האלה והאלוקים ניסה את אברהם" אחר איזה דברים? אחר הדברים של יצחק, שישמעאל היה מתפאר בפני יצחק והיה אומר לו מעלתי גדולה ממעלתך, שאני עשיתי ברית מילה בגיל שלוש עשרה והייתי יכול להתנגד ולא התנגדתי, אבל אתה עשו לך ברית מילה כשהיית בן שמונת ימים ולא יכולת להתנגד, אמר יצחק לישמעאל אתה מתפאר שאבר אחד הקרבת אותו לקב"ה, אני אפילו יגיד לי הקב"ה זבח עצמך לפני לא הייתי מעכב, ומכיוון שברית כרותה לשפתיים ויצחק הוציא מהפה שלו דיבור כזה שהוא עצמו יהיה קורבן על גבי המזבח, לכן כתוב ויהי אחר הדברים אחר איזה דברים הדברים שדיבר יצחק שאמר שהוא מסכים להיות קורבן על גבי המזבח, ניסה הקב"ה את אברהם אבינו בניסיון העקידה.

ברית כרותה לשפתיים

אומרת הגמרא במסכת מועד קטן (יח א) "ברית כרותה לשפתיים", שכל מה שאדם מוציא מהפה מתקיים, ולומדים זאת מכך שבשעה שאברהם אבינו לקח את יצחק בנו להיעקד על גבי המזבח, כתוב בפסוק שאמר אברהם אבינו לנעריו (כב ה) "שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחווה ונשובה אליכם", ובגלל שהוציא אברהם אבינו דבר טוב מפיו שאמר "ונשתחווה ונשובה", לכן הדיבור הזה התקיים והקב"ה שלח את המלאך לאברהם לאמר (בראשית כב יב) "אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה", לומדים אנחנו שצריך

תמיד האדם להוציא מפיו רק דברים טובים, ואפילו במצב הקשה ביותר לא יוציא האדם דיבור לא טוב כי הכל הולך אחר הדיבור, שיש מלאך שעונה אמן על כל דבר שאדם מוציא מפיו בין טוב ובין רע, ולכן צריך אדם להקפיד תמיד על דיבורו.

כל מה שקורה לאדם בן טוב ובן רע הוא בגלל הדיבור

ואומר החפץ חיים, שכל מה שקורה לאדם בעולם הזה בין דברים טובים ובין דברים לא טובים, הכל האדם גורם לעצמו על ידי דיבורו, ולכן צריך האדם להשתדל כל הזמן שיוציא מפיו רק דברים טובים, ולא יוציא מפיו ח"ו דברים לא טובים.

ועוד **רבינו החפץ חיים (שער הזכירה תחילת פ"א) שואל לכאורה צריך להבין הרי בתורה יש תרי"ג מצוות ועל כולם מזהיר הקב"ה בתורה, כמ"ש (דברים ל טו) "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב וכו'", ואם כן מדוע דווקא על מצוות שמירת הלשון מזהיר דוד המלך בספר תהלים יותר מכל המצוות?**

הדיבור של האדם הוא כח הנשמה

אלא מבאר החפץ חיים (שער הזכירה פ"ג ד"ה עוד יש) שבשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון נאמר (בראשית ב ז) "וייצר ה' אלוקים את האדם עפר מן האדמה, ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה'" ואמרו חז"ל מהו "וייפח באפיו נשמת חיים"? ותירצו שהוא כח הדיבור שבאדם, וכן תירגם אונקלוס על הפסוק (שם) "ויהי האדם לנפש חיה" לרוח ממללא, היינו שהחיות שבאדם הוא כח הדיבור, ולכן העוון של לשון הרע חמור יותר מכל העבירות ואם ח"ו מדבר לשון הרע הוא מטמא את נשמתו, וכן שלמה המלך אומר בשיר השירים (ה, ו) "נפשי יצאה בדברו"- שעל ידי הדיבור מתגלה הנפש והנשמה.

בגלל הקטרוג של השטן

ויש אומרים במדרש (סנהדרין פט ב ב"ר נה ד) עוד פירוש על הפסוק (בראשית כב א) "ויהי אחר הדברים האלה והאלוקים ניסה את אברהם", אחר הדברים של השטן, שכשנולד יצחק אברהם אבינו עשה סעודה

גדולה והזמין את כל המלכים, ובא השטן להקב"ה וקטרג על אברהם אבינו, ואמר להקב"ה - רבש"ע, הזקן הזה נתת לו בן אחרי מאה שנה ועשה סעודה גדולה, ומכל הסעודה שעשה לא הקריב לפניך אפילו גוזל אחד, אמר לו הקב"ה לשטן - אפילו אני אומר לו לך תקריב את הבן שלך קרבן לפני מיד הוא שוחטו, מה כתוב אחר כך, 'ויהי אחר הדברים האלה' אחר איזה דברים? אחר הדברים של השטן והאלוקים ניסה את אברהם.

העניים הם החלק של הקב"ה

וכתוב בזוהר הקדוש (הובא במדבר קדמות ק אות יג קטרוג), שאברהם אבינו לא הזמין עניים לסעודת ברית המילה של יצחק, ומשום כך התעורר עליו קטרוג בשמים, ולכן אומר הזוהר הקדוש שבזמן שבית המקדש היה קיים, אדם שהייתה לו שמחה היה הולך לבית המקדש ומביא קורבן, אבל כשאין בית המקדש ידאג להזמין עניים או לתת צדקה לעניים ביום שיש לו שמחה, והוא החלק של הקב"ה וכך לא יהיה עליו קטרוג בשמים.

השטן ניסה לשכנע את אברהם

ואומר המדרש (תנחומא וירא כב), שאמר אברהם לשרה עדיין לא לימדתי את יצחק דיני הקרבת הקורבנות, ועכשיו הוא כבר גדול ואני רוצה ללמדו, ויצא אברהם לדרך לעקוד את יצחק.

ומספר המדרש, (פרקי דר"א לא הובא בתוספות השלם על התורה כב ד) שהיה השטן הולך לאברהם וא"ל - אל תשחט את הבן שלך, כי הקב"ה הבטיח לך כי ביצחק ייקרא לך זרע, ואם תשחט אותו איך תתקיים ההבטחה של הקב"ה שמהבן שלך יצחק ייצא עם גדול? ואברהם אבינו לא התייחס לשטן, ובא השטן ליצחק וא"ל - אבא שלך כבר זקן ואל תשמע לו, ויצחק לא התייחס לשטן, וכשבאו לעבור את הנהר הגביה השטן את המים, עד שאמר אברהם הגיעו מים עד נפש.

שרה הולכת לארבעת הענקים

וכשראה השטן שהוא לא מצליח לעכב את אברהם מהעקדה, הלך לשרה

ושאל אותה - היכן בעלך אברהם? א"ל - לקח את יצחק בני ללמדו הלכות הקרבת קורבנות, אמר לה השטן - לא, אלא לקח בעלך את יצחק ושחט אותו קורבן על גבי המזבח, ולא האמינה שרה לשטן, ולכן הלכה לקריית ארבע, ששם היו ארבעה ענקים אחימן ששי ותלמי ואביהם שהיו גבוהים מאוד, ושאלה אותם מה הם רואים, ואמרו לה שרואים אדם שוכב על גבי המזבח ועוד אדם מחזיק סכין בידו, וכששמעה כך מיד פרחה נשמתה.

ועוד אומר המדרש, (תנחומא וירא כג) באותה שעה הלך השטן אצל שרה ונזדמן לה כדמות יצחק כיון שראה אותו אמרה לו בני מה עשה לך אביך, אמר לה נטלני אבי והעלני הרים והורידני בקעות והעלני לראש הר אחד ובנה מזבח וסדר המערכה והעריך את העצים ועקד אותי על גבי המזבח ולקח את הסכין לשחטני ואלולי שאמר לו הקדוש ברוך הוא אל תשלח ידך אל הנער כבר הייתי נשחט, לא הספיק לגמור את הדבר עד שיצאה נשמתה

אברהם הקדים את ההספד לבכי

"ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה" (כג, ב) ודרשו חכמים, 'ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה', מהיכן בא? אומר רש"י (שם) מהר המוריה מעקידת יצחק, ולכן נסמכה פטירתה של שרה לעקידת יצחק.

שואל בספר קהילות יצחק, מנהג העולם שכששומע אדם שאדם קרוב אליו מת, מיד הוא בוכה ואחרי שהוא בוכה הוא מספיד אותו ומספר על מעשיו הטובים, וכאן אנו רואים בדיוק להיפך שאברהם אבינו שינה ממנהג העולם, קודם הספיד ורק אחר כך בכה כמ"ש "**ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה**", ולמה שינה אברהם ממנהג העולם? ועוד למה בספר תורה כתוב את האות כ' במילה ולבכותה זעירא [שהאות כ' קטנה משאר האותיות]?

השטן רצה שאברהם יהרוג על העקידה

אלא אומר הקהילות יצחק, שהקב"ה ברא את היצר הרע והתפקיד שלו הוא למנוע מהאדם לעשות מצוות, וכך

בכל פעם שיהודי רוצה לעשות מצוה מיד בא השטן ואומר לו - לא עכשיו אולי בפעם אחרת, ומנסה לעשות לו עיכובים ומכניס בלב שלו כל מיני מחשבות לא טובות העיקר שלא יעשה את המצווה, וכשיהודי עושה כבר מצוה השטן בכל זאת לא מתייאש והוא מיד הוא מביא לאדם הפסד, והוא מכניס בלב שלו מחשבה לא טובה כדי שיהודי יתחרט על המצוה שכבר עשה, ומכניס לו השטן כל מיני מחשבות, לדוגמא - בדיוק היום נתת צדקה ותראה איזה נזק גדול קרה לך, היום בדיוק היום התפללת מכל הלב ותראה איזה צער אתה עובר, והיצר הרע מנסה שהאדם יתחרט על המצווה שעשה, כיוון שברגע שהוא יתחרט על המצווה הוא יפסיד אותה.

וכמו שמבארים חז"ל שעל כל מצוה שאדם עושה יקבל שכר, וכנגד זה אם יחטא ויעבור עבירה יקבל את עונשו, ואין מנכין לאדם את זכויותיו בחובותיו, אולם כאשר הוא תוהה על הראשונות אין הקב"ה משלם לו שכר עבור המצוה, שנאמר (יחזקאל לג יב) "צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו", פירושם של דברים כשם שהתשובה מוחקת את העבירה, שהחרטה מעומק הלב עוקרת את העבירה משורשה וכאילו לא עשאה מעולם, הוא הדין כשמתחרט על מצוה שעשה נחשב כאילו לא עשאה, ולכן אם אחרי קיום המצוה בא האדם לידי הפסד וכדו', עליו לדעת שמעמידים אותו בניסיון שכך היא דרכו של היצר הרע שכאשר אינו מצליח למנוע את עצם קיום המצווה, הוא מנסה שהאדם יתחרט על המעשה הטוב שעשה ויפסיד את שכרו.

נמצא שכשאדם בא לעשות מצוה עומדים בפניו שני ניסיונות, האחד קודם העשייה והשני הוא לאחר עשיית המצווה, שבא היצר הרע בתחבולותיו לגרום לאדם שיתחרט על המצוה שעשה. וכך גם בעקידת יצחק אנו מוצאים שני ניסיונות אלו, בדרך לעקידה הרבה השטן בניסיונות לעכב את אברהם אבינו, וכשראה שלא הצליח ניסה להביא את אברהם אבינו לידי חרטה, אך אברהם עמד גם בניסיון זה, הוא הלך לספוד לשרה ולספר מעשיה הטובים אבל הוא מיעט בבכי, שכן אם יראוהו מרבה בבכי יאמרו שהוא מתחרט על מעשה העקידה לפי

שהעקידה גרמה לו שיאבד את אשתו, לכן כתוב קודם לספוד לשרה ורק אחר כך לבכותה.

ולכן יהודי צריך כל הזמן להתפלל להקב"ה, שיציל אותו מן השטן הוא היצר הרע גם לפני המצווה וגם אחרי המצווה, לפני המצווה שיצה"ר לא ישכנע אותו לא לעשות את המצווה, ואחרי המצווה שהשטן לא יצליח לשכנע אותו להתחרט על המצווה, ולכן אנו אומרים בתפילה "והסר שטן מלפנינו ומאחרינו", מלפנינו לפני המצווה ומאחרינו לאחר המצווה.

השטן אומר שתהיה לו פרנסה אבל שלא יקרא תהילים

וזהו התפקיד של השטן למנוע מיהודי לעשות מצוות, ומסופר על הצדיק בבא סאלי זצוק"ל, שפעם בא יהודי לצדיק ואמר - כבוד הרב, יש לי חנות גדולה וכבר שלושה חודשים לא באים אצלי קונים ואין לי פרנסה, א"ל הצדיק - א"כ מה אתה עושה כל היום? א"ל - כבוד הרב, אני קורא את כל העיתון וכשאני מסיים את העיתון אני קורא אותו עוד הפעם ועוד הפעם עד הערב, ממש בבחינת שניים מקרא ואחד תרגום להבדיל, א"ל הצדיק - קח ספר תהלים וממחר תתחיל לקרוא תהלים בחנות, למחרת בבוקר התחיל לקרוא את ספר התהלים, קרא שלושה מזמורים ופתאום נכנס קונה לחנות, ואחר כך נכנס עוד קונה ועוד קונה עד הערב ולא הספיק לקרוא תהלים, בערב בא לצדיק, א"ל הצדיק - קראת כל ספר תהלים? א"ל - כבוד הרב, קראתי רק שלושה מזמורי תהלים ואחר כך מיד נכנסו קונים לחנות עד הערב, א"ל הצדיק - כל זמן שהיית קורא עיתון השטן אמר אני לא אפריע לו, אבל כשהתחלת לקרוא תהלים השטן אמר אני אביא לו קונים ואפילו שתהיה לו פרנסה, העיקר שלא יקרא תהלים, רואים מה גדול הכח של השטן.

שרה אמנו היתה שלימה במעשיה

ואומרת לנו התורה בתחילת הפרשה (כג, א) **"ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה"**.

התורה הקדושה בפרשת השבוע באה

ללמדנו על מעלתה של שרה אמנו, שגם שעברה הרבה צרות וייסורים וניסיונות קשים, שנלקחה לבית פרעה ולבית אבימלך והייתה רוב ימיה עקרה, ובכל זאת נשארה בשלימותה בלי שום חטא ועוון כלל, כמו עגל תמים בלי מום.

ואומרים חז"ל (שמו"ר א א) ששרה אמנו מעלתה היתה גדולה מאוד, וכמו שמצינו שהקב"ה מצווה את אברהם (כא יב) "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה", ולמדו מכאן חז"ל שהייתה גדולה מאברהם בנביאות.

וכן אמרו חז"ל במדרש (ב"ר ס טז), שכל זמן ששרה אמנו היתה חיה היה נר דלוק מערב לשבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האהל, ומשמתה שרה פסקו.

דוד המלך אומר בתהילים (לז יח) **"יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה"**, והמדרש (ב"ר נח א) דורש על הפסוק הזה, 'ימי תמימים' - זו שרה אמנו שהייתה תמימה במעשיה ואמר רבי יוחנן כמו עגל תמים ושלם, 'ונחלתם לעולם תהיה' - שנאמר ויהיו חיי שרה, מה צורך לומר שני חיי שרה באחרונה? אלא לומר לך: שחביב חייהם של צדיקים לפני המקום בעולם הזה ולעולם הבא".

שרה אמנו קיבלה את כל הייסורים באהבה

שני חיי שרה אומר רש"י (כג א) "כולן שווין לטובה" לכאורה יש להבין את פירושו של רש"י: וכי כל חיי שרה היו טובים באופן שווה? הרי מצאנו שעברו על שרה צרות רבות, כגון: לקיחתה לפרעה, צרותיה עם הגר וישמעאל, לקיחתה לאבימלך, שהייתה עקרה שנים רבות, וכל הניסיונות שהתנסתה בהם ביחד עם אברהם אבינו, כגון הניסיון של לך לך והירידה למצרים ועוד?

אלא שכוונת רש"י לומר, ששרה קבלה את כל תלאותיה מתוך אהבה ובטחון בה' יתברך עד שלא הרגישה כלל בקשיים, לפיכך היו כל חיי שרה שווין לטובה בעיניה, וכן מובא בגמ' (ברכות ס ב): "לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד". כלומר, פירוט שנות חייה של שרה מעביר מסר לדורות לפיו יש לקבל את כל גזרות ה' כמתנה טובה, מתוך

בטחון שזהו הדבר הטוב ביותר עבור האדם, ומכיוון ששרה אמנו קיבלה כל הייסורים באהבה לכן אומרת לנו שכל שני חיי שרה היו שווים לטובה.

אף פעם לא היה לי רע הכל אצלי טוב

ומסופר על אחד מתלמידי המגיד ממזריטש שבא לרבו ושאלו - כיצד ניתן לקיים את דברי המשנה (ברכות ט ה) שחייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, והרי אם באה לאדם רעה הוא מצטער, וכיצד יברך עליה כאילו שבאה לו טובה? ענה לו המגיד - על מנת לענות לך על שאלה זו, עליך ללכת לאניפולי אל תלמידי רבי זושא אחיו של בעל ה'נועם אלימלך', ושם תקבל תשובה על שאלתך.

יצא התלמיד לאניפולי והגיע אל ביתו של רבי זושא, והנה הוא רואה שרבי זושא גר בבית מט לנפול בעניות נוראה וקשה, כשכל בגדיו עשויים טלאים ובני ביתו רעבים ללחם, וקיבלו רבי זושא בשמחה ובמאור פנים ושאלו לשם מה הגיע אל ביתו, ענה לו התלמיד שהוא מגיע בשליחותו של המגיד ממזריטש, לקבל תשובה לשאלתו כיצד ניתן לברך על הרעה כשם שמברכים על הטובה, ורבי זושא ענהו - איני מבין מפני מה שלחך המגיד ממזריטש דווקא אלי, הרי אני האדם האחרון שידע לענות על שאלה זו משום שמעולם לא התנסיתי בה, שהרי כל ימי חיי הרעיף עלי הקב"ה אך ורק חסדים ומעולם לא באה אלי רעה ולו הקטנה ביותר, ולכן לצערי איני יכול להשיב על שאלתך.

וכעת הבין התלמיד את התשובה לשאלתו, שהמשנה מבקשת מאתנו לשאוף להיות בדרגה שאנו כלל לא רואים את הרעה כרעה אלא כחסדים מאת הקב"ה, וכמו שרבי זושא רואה את כל המצב שלו, וזו מעלת הצדיקים שגם כשעוברים ייסורים וצרות, מקבלים את הכל באהבה ויודעים ומאמינים שהכל הוא רק לטובה.

מהיכן מקבלים את הכח לקבל את הייסורים באהבה

ומה שנתן לשרה אמנו את הכח לקבל את כל הייסורים באהבה, הוא מכיוון

ששרה אמנו ידעה שהעולם הזה הוא עולם זמני והעיקר הוא העולם הבא ששם החיים הנצחיים, ולכן אפילו שעברו עליה כאן בעולם הזה הרבה מאוד ניסיונות וייסורים, היא ידעה שמחכה לה שכר טוב בעולם הבא, וכך היה לה כח לעמוד בכל הייסורים.

לומדים אנו משרה אמנו, שאדם שיש לו אמונה בבורא עולם ויודע ומאמין שיש חיים לאחר המוות ויש חיי העולם הבא, יש לאותו אדם במה להיאחז, כי אין אדם שאין לו צרות ודאגות בעולם הזה, אבל מי שמאמין בחיי העולם הבא הוא נאחז בבורא עולם, והוא יודע שכל הייסורים שהוא עובר כאן בעולם הזה הכל לטובה כדי לזכך אותו, אבל אדם שאין לו אמונה בחיי העולם הבא בחיים הנצחיים אז אין לו במה להיאחז.

אדם שאין לו אמונה אין לו במה להיאחז

סיפר החפץ חיים שפעם אחת כשנסע כדי למכור את הספרים שלו ופגש איזה סוחר, א"ל - מה מעשיך? א"ל - אני נוסע למרחקים כדי לקנות סחורה, ואתו סוחר היה יהודי שכפר בכל התורה כולה, וכל פעם שהיה החפץ חיים נוסע ברכבת כדי למכור את הספרים שלו פגש את אותו סוחר, פעם אחת ראה החפץ חיים את הסוחר שפניו נפולות, א"ל - למה פניך נפולות? א"ל - שאשתו נפטרה ל"ע, א"ל הח"ח - הצער שלך הוא לא כל כך גדול, כי בלאו הכי אולי רק פעם בשנה היית מגיעה לבית, וכל השנה היה מסתובב בעיירות לקנות סחורה ולמכור אותה, א"ל - רבי, אמנם כמעט כל השנה הייתי בנסיעות, אבל כל הזמן הייתי מחכה מתי אני אחזור לבית, אבל עכשיו אין לי לאן לחזור, אומר החפץ חיים יהודי גם כשיש לו צרות יש לו במה להיאחז, כי הוא מתנחם שאחרי פטירתו מן העולם הוא יקבל שכר טוב בעולם הבא על כל הייסורים שעבר, אבל אדם שאין לו אמונה אין לו במה להיאחז.

אשת חיל

ובמה אברהם אבינו הספיד את שרה? שלמה המלך אומר בספר משלי (לא י) "אשת חיל מי ימצא" וכו',

ואומר המדרש (תנחומא חיי שרה ג) שאברהם אבינו הוא חיבר את השירה הזו בשעה שמתה שרה אמנו, וכשבא אברהם להספיד אותה אמר 'אשת חיל מי ימצא'.

גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה - הקב"ה בירך את אברהם בכל, כמ"ש בפרשה (כד א) "ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל", ואברהם זכה לכל הברכות בזכות שרה שנאמר (יב טז) "ולאברם היטיב בעבורה, ויהי לו צאן ובקר וחמורים ועבדים ושפחת ואתונות וגמלים", שבזכות שרה אמנו שהייתה צדקת גדולה זכה אברהם לכל הברכה הגדולה הזאת.

ותקום בעוד לילה ותיתן טרף לביתה - שבשעה שאברהם אבינו השכים בבוקר ללכת לעקידת יצחק, קמה שרה אמנו בעוד ליל להכין לו צידה לדרך.

דרשה צמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה - התורה מצווה אותנו על איסור כלאיים, הפרדה בין צמר ופשתים, וזו ההפרדה ששרה דרשה מאברהם לעשות בין ישמעאל ליצחק.

זממה שדה ותיקחהו - שעוד כשהיא בחיים זממה ליטול את מערת המכפלה, שתכננה לקנות את שדה המכפלה עוד בחייה; וסופה שנקברה שם, ויהללוה בשערים מעשיה בשערי גן עדן מהללים אותה על צדקותה.

מערת המכפלה

"וידבר אתם לאמר, אם יש את נפשכם לקבר את מתי מלפני, שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר: ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו, בכסף מלא יתננה לי בתוככם לאחזת קבר" (כג ח-ט)

והתורה הקדושה מאריכה לספר לנו על קבורתה של שרה אמנו במערת המכפלה, ומערת המכפלה הוא אחד המקומות הקדושים ביותר שיש לעם ישראל עוד לפני שנבנה בית המקדש, ומקום מערת המכפלה היה תמיד מקום קדוש שהיו באים להתפלל שם, ואנו רואים בתורה בזמן שבני ישראל היו במדבר ומשה רבינו שלח את המרגלים לרגל את ארץ ישראל, ומתוך המרגלים היו שניים צדיקים יהושע בן נון וכלב בן יפונה, והתורה אומרת (במדבר יג כב) על כלב שכשנכנס לארץ ישראל מיד הלך לחברון כמ"ש ויבוא עד חברון, ולמה הלך לחברון?

אומר רש"י (שם) כדי להתפלל על קברי אבות במערת המכפלה, שהזכות שלהם תעמוד לו שלא ילך בעצת המרגלים.

פתח גן עדן

ואומר רבינו האר"י הקדוש (זוהר חדש רות צ"ז ב) שיש ארבעה פתחים לגן עדן ואחד מהם הוא מערת המכפלה, ואומר הזוהר הק' (ח"א פא ב רנ ב) שבשעה שיהודי נפטר מן העולם נשמתו עולה לשמים דרך מערת המכפלה, ולא משנה היכן נפטר תמיד הנשמה עולה לשמים דרך מערת המכפלה.

היום בזמנים שלנו כל דבר שלא ידעו עליו שנים רבות חקרו ודרשו עד שגילו מה מסתתר בו, אבל אחד המקומות היחידים שעדיים לא גילו מה מסתתר שם הוא בתוך מערת המכפלה.

ומנין ידע אברהם את סגולתה של מערת המכפלה? אלא אמרו חז"ל (זוהר חדש, רות, עט ב): "הקב"ה יצר את אדם הראשון, והקב"ה קברו במותו. ולא היה מי שיודע בו, עד שבא אברהם אבינו ונכנס לשם, וראה אותו, והריח בשמים של גן עדן... מיד נתאווה למקום הזה".

"עד שבא אברהם אבינו" - ומדוע בא? כיצד הגיע לשם? אף כאן, מסורת ביד חז"ל (פרקי דרבי אליעזר, פל"ו): "כשנגלו אליו המלאכים, היה סבור שהם אנשים אורחים. לכן רץ לקראתם ורצה לעשות להם סעודה גדולה. רץ להביא בן בקר, וברח לפניו בן הבקר ונכנס למערת המכפלה, ונכנס לשם [אברהם] ומצא שם את אדם וחוה שוכבים על מיטות וישנים, ונרות דולקים מעליהם וריח טוב עליהם כריח ניחוח. לפיכך חמד את מערת המכפלה לאחוזת קבר", ואומר הבעל הטורים (בראשית יח ז) על הפסוק 'ואל הבקר רץ אברהם' **הבקר** אותיות **הקבר**.

ואומר רשב"י בזוהר הק' (ב"ר נח ח) למה נקרא שמה מערת המכפלה? שכל מי שקבור שם שכרו כפול ומכופל מן השמים.

הילולת רבי אברהם אזולאי

בליל כ"ד בחשון הוא יום ההילולא של הרב הקדוש רבי אברהם אזולאי

שנפטר לפני 376 שנים, שחיבר את הספר הקדוש "חסד לאברהם" והוא הסבא של הרב החיד"א, רבי אברהם אזולאי הוא היה גר במרוקו ועלה באוניה לא"י, ובדרך האוניה עמדה לטבוע וניצל בנס, וכדי לזכור את הנס היה חותם חתימת ידו בצורה של אוניה.

ומסופר שבאותו זמן התורכים שלטו על מערת המכפלה, וכשהגיע השליט מטורקיה לבקר בחברון בא לבקר במערת המכפלה, וכשהתכופף לראות את המערה נפלה החרב שלו לתוך המערה, והחרב היתה משובצת באבנים יקרות ויהלומים, ואמר לעבדיו לרדת למערה להוציאה וכל העבדים של השליט שירדו למערה מתו, ולמעלה משלושים אנשים שנכנסו חיים יצאו מתים, וגזר השליט על היהודים שיהיו אחראים להוציא את החרב שלו מהמערה, ואם לא יגרש את כל היהודים מחברון, ועשו היהודים גורל ונפל הגורל על רבי אברהם אזולאי, וירד רבי אברהם אזולאי והוציא את החרב.

וסיפר רבי אברהם אזולאי - כשירדתי לתוך המערה פגשתי שם את אליעזר עבד אברהם, ובקשתי ממנו שאני רוצה להיכנס פנימה, ואמר לי - אתה לא יכול להיכנס, אבל דע לך שבזכות שמסרת נפשך עבור כל יהודי חברון התכפרו לך כל עוונותיך, ומחר אתה תמות ותוכל להיכנס לגן עדן, ולמחרת טבל במקווה ולבש תכריכים ונפטר ונקבר סמוך למערת המכפלה, והרב שם כותב שמי שיזכה לקנות ארבע אמות בעיר חברון לא יהיה לו צער של חיבוט הקבר.

מצווה להספיד את הנפטר

והתורה הק' אומרת ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה, ואומרים רבותינו ז"ל שמכאן לומדים שיש מצוה גדולה להספיד את הנפטר וכשמספידים את הנפטר צריך לספר את המצוות שעשה את המידות הטובות שנהג בהם, וכך גם אברהם אבינו לפני שבא לקבור את שרה הספיד אותה, וזו הפעם הראשונה שמוזכר בתורה הענין של הספד שהוא דבר גדול מאוד.

למה אברהם מיעט בבכי?

וכתוב בפרשה (כג, ב) "ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה" והאות כ היא אות קטנה, ודורשים חז"ל שהוא משום שאברהם אבינו מיעט בבכי, ולכאורה מפני מה מיעט בבכי הרי שרה היתה צדקת גדולה מאוד?

צדקה, שינוי השם, שינוי מקום, ושינוי מעשה

אלא אומרת הגמרא במסכת ראש השנה (טז ב), "אמר רבי יצחק ד' דברים מקרעין גזר דינו של אדם אלו הן, צדקה צעקה שינוי השם ושינוי מעשה, צדקה דכתיב (משלי י ב) 'וצדקה תציל ממות', צעקה דכתיב (תהילים קז כח) 'ויצעקו אל ה' בצר להם וממצוקותיהם יוציאם', שינוי השם דכתיב (בראשית יז טו) 'שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה', וכתיב 'וברכתי אותה וגם נתתי ממנה לך בן', שינוי מעשה דכתיב (יונה ג י) 'וירא האלוקים את מעשיהם', וכתיב (יונה ג י) 'וינחם האלוקים על הרעה אשר דבר לעשות להם ולא עשה', וי"א אף שינוי מקום דכתיב (בראשית יב א) 'ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך', והדר 'ואעשך לגוי גדול'".

לצדיקים אין קושי במעבר בין העולם הזה לעולם הבא

ושואל הרב הבן איש חי (בן יהוידע ר"ה טז:), לכאורה צדקה מובן למה היא מבטלת את גזר דינו של האדם כי הרי נאמר (משלי י, ב) "וצדקה תציל ממוות", אבל שלושת הדברים האחרים שהם שינוי השם שינוי מקום ושינוי מעשה למה מבטלים?

אלא אומר הבן איש חי, שהטבע של האדם שהוא רגיל לדבר מסוים ואחרי שהוא התרגל הוא עושה שינוי יש לו צער, והצער הזה הוא מבטל מהאדם את הגזירה, למשל אדם רגיל שקוראים לו בשם מסוים ועכשיו קוראים לו בשם אחר יש לו צער, כי הוא היה רגיל שקוראים לו בשם מסוים ועכשיו קוראים לו בשם אחר, וכן אדם שרגיל לעשות מעשים מסוימים והוא משנה את מעשיו לטובה, השינוי הזה גורם לו בהתחלה צער כי הוא היה רגיל לעשות משהו אחר, והצער הזה מכפר

לו ומבטל מעליו את כל הגזרות, וכן אדם שהיה רגיל להיות במקום מסוים ועכשיו שעבר למקום אחר בהתחלה יש לו צער והצער הזה מבטל מהאדם את כל הגזירות, וזו גם הסיבה שבגללה יש מצוה לשמח חתן וכלה, כי בהתחלה יש להם עצבות כי בכל מקום שיש שינוי יש עצבות וכך הוא טבע העולם, אולם אצל שרה שכבר בחייה חיה את העולם הבא וכל חייה היו רק הכנה לעולם הבא, עבורה הפטירה לא הייתה שינוי גדול כ"כ ולכן הצער על פטירתה היה פחות מאשר אצל אנשים אחרים, ומשום כך אברהם מיעט בבכי.

יסוד האמונה להאמין בתחיית המתים

והתורה הקדושה באה להשריש בנו בפרשת השבוע את אחד מיסודות האמונה, שהוא להאמין בתחיית המתים שלעתיד לבוא המתים עתידים לקום לתחיה, ולהאמין שיש חיים לאחר המוות שיש חיי העולם הבא, ולהאמין בהישארות הנפש שהאדם מורכב מחמישה חלקים נפש רוח נשמה חיה יחידה, וכשאדם נפטר הנפש שלו נשארת על מקום הקבורה, ולכן הנשמה מרגישה כל מי שבא להתפלל על הקבר.

ובעיקר להאמין שעיקר ביאתו של האדם בעולם הזה היא רק בשביל העולם הבא, ואין זוכים לעולם הבא אלא על ידי קיום התורה והמצוות והמעשים הטובים.

ובעניין זה אברהם אבינו היה חולק על כל בני העולם, שהם היו סבורים שהחיים של האדם הם רק בעולם הזה בלבד ואין עולם הבא ואין תחיית המתים ואין המשך, ולעומת זאת אברהם אבינו ידע שיש עולם הבא ויש תחיית המתים.

והגמרא אומרת שדרך העולם שאדם שיש לו דבר יקר הוא שומר עליו ומניחו במקום שמור, ולעומת זאת אדם שיש לו חפץ שכבר סיים את תפקידו ואין לו יותר כל שימוש בו הוא משליכו לאשפה, וכך בשעה שבא אברהם אבינו לקנות את מערת המכפלה לקבורת שרה כל הגויים לא הבינו את אברהם אבינו, כמו שכתוב בתורה שבני חת אמרו לאברהם אבינו - בשביל מה אתה כל כך טורח לקנות אחוזת קבר? (כג ו) "במבחר קברינו

קבור את מתיך", יש כאן הרבה קברים כי הם לא ייחסו חשיבות לנפטר, מכיוון שיש רק עולם הזה ובשעה שמת אין לו יותר חשיבות, ולכן אמרו לאברהם אבינו גם אתה תקבור את מתך במקום שהוא הפקר כמו שאנו קוברים את המתים שלנו, אבל אברהם אבינו התעקש לקנות בכסף מלא אחוזת קבר לקבור בה את שרה אמנו.

וההבדל בין אברהם אבינו לבני חת הוא, שהם היו סבורים שאין עולם הבא אין תחיית המתים אין השארות הנפש והעיקר הוא העולם הזה, וכשאדם נפטר אין עוד המשך ולכן היו משליכין אותו וקוברים אותו במקום הפקר, אבל אברהם אבינו שידע שיש "השארות הנפש" והנשמה נמצאת במקום הקבורה, ויש לעתיד לבוא תחיית המתים והעולם הזה הוא לא העיקר אלא העיקר הוא העולם הבא, וכמו שאמרו חז"ל שהעולם הזה הוא דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, וכמו שהפרוזדור אין לו חשיבות כי הוא רק הדרך אל האולם, כך העולם הזה הוא אמצעי כדי להגיע לעולם הבא, ולכן התורה מאריכה לספר לנו כמה אברהם אבינו טרח לקנות מקום בכסף מלא לקבור בו את שרה אמנו, כדי להשריש בנו את אחד מעיקרי האמונה שצריך להאמין שיש עולם הבא ויש חיים לאחר המוות, אלו הם "החיים הנצחיים החיים האמיתיים", ולעתיד לבוא יש תחיית המתים והמתים יקומו לתחיה.

המתים יודעים כל מה שקורה כאן בעולם הזה

ואומר רבינו האר"י ז"ל, שגם אחרי פטירתו של האדם הנשמה מרגישה כל מה שקורה כאן בעולם הזה, והנשמה יורדת ליד הקבר ושורה שם, וכתוב בזוהר הק' שבשעה שיהודי בצער האבות שלו מצטערים אתו, וגם להיפך מתי שיש שמחה לאדם האבות שלו שמחים אתו.

ואומרת הגמרא, שאם היו שני בני אדם שהיו שונאים אחד את השני אסור לקבור אותם אחד ליד השני, כי הנשמות מרגישות כל מה שקורה כאן בעולם הזה גם לאחר המוות.

הגמרא מספרת (ברכות יח ב) מעשה בחסיד אחד, שנתן דינר לעני בערב ראש השנה בשני בצורת והקניטתו

אשתו והלך ולן בבית הקברות. ושמע שתי רוחות שמספרות זו לזו, אמרה אחת לחברתה: חברתי, בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה חברתה: איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים, אלא לכי את ומה שאת שומעת אמרי לי. הלכה היא ושטה ובאה. ואמרה לה חברתה: חברתי, מה שמעת מאחורי הפרגוד? אמרה לה: שמעתי, שכל הזורע ברביעה ראשונה ברד מלקה אותו. הלך הוא וזרע ברביעה שניה. של כל העולם כולו - לקה, שלו - לא לקה.

לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות, ושמע אותן שתי רוחות שמספרות זו עם זו. אמרה אחת לחברתה: בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה: חברתי, לא כך אמרתי לך: איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים? אלא לכי את ומה שאת שומעת בואי ואמרי לי. הלכה ושטה ובאה. ואמרה לה חברתה: חברתי, מה שמעת מאחורי הפרגוד? אמרה לה: שמעתי, שכל הזורע ברביעה שניה שדפון מלקה אותו. הלך וזרע ברביעה ראשונה. של כל העולם כולו - נשדף, ושלו לא נשדף.

אמרה לו אשתו: מפני מה אשתקד של כל העולם כולו לקה ושלך לא לקה, ועכשיו של כל העולם כולו נשדף ושלך לא נשדף? סח לה כל הדברים הללו. אמרו: לא היו ימים מועטים עד שנפלה קטטה בין אשתו של אותו חסיד ובין אמה של אותה ריבה. אמרה לה: לכי וראך בתך שהיא קבורה במחצלת של קנים. לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות ושמע אותן רוחות שמספרות זו עם זו. אמרה לה: חברתי, בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה: חברתי, הניחיני, דברים שביני לבינך כבר נשמעו בין החיים, כבר שמעתי שמה שדיברנו נשמע בין החיים ולכן לא נגלה יותר, ורואים שהנשמות רואות הכל.

אליעזר נשלח להביא אישה ליצחק

"ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו, שים נא ידך תחת ירכי: ואשביעך בה' אלוקי השמים ואלוקי הארץ, אשר לא תקח אשה

לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו: כי אל ארצי ואל מולדתי תלך, ולקחת אשה לבני ליצחק" (כד, ב-ד)

ואומרת התורה שאברהם אבינו שלח את אליעזר עבדו כדי להביא אישה לבנו יצחק, ומשביע אותו שלא ייקח אישה לבנו מבנות הכנעני, ואמר אברהם לאליעזר כי אם אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אישה לבני משם, ונתן אברהם לאליעזר עשרה גמלים מלאים כל טוב, ונתן בידו הרבה כסף וזהב ומתנות, ונתן לו שטר שכתוב בו שכל מה שיש לאברהם הוא נותן מתנה ליצחק בנו.

בת היתה לאליעזר ורצה להשיאה ליצחק

ואברהם היה צריך להשביע את אליעזר משום שאליעזר אמר - (כ, לט) "ואומר אל אדוני, אלי לא תלך האשה אחרי", כתוב את המילה אולי חסר האות וו, ודרשו חז"ל אל תיקרי אולי אלא אלי שלאליעזר היתה בת שגדלה בביתו של אברהם אבינו, ורצה אליעזר שהבת שלו תתחתן עם יצחק, כי אליעזר לא הבין הרי הקב"ה אמר לאברהם לך לך מארצך וממולדתך, ועכשיו אברהם אומר לו כי אם אל ארצי ואל מולדתי תלך? הרי הקב"ה אמר לך תלך משם כי שם לא טוב ולמה דווקא משם אתה רוצה אישה לבנך? ועוד הרי יש לי בת שגדלה בביתך, ומי היה אליעזר? הוא היה בן של נמרוד, שנתן אותו נמרוד מתנה לאברהם אחרי שיצא חי מכבשן האש באור כשדים, וא"ל אברהם לאליעזר אתה מזרעו של כנען וכנען הוא ארור, ואין ארור מתדבק בברוך, והתורה מגלה לנו שאליעזר הלך בכל כוחו לחפש ולהביא אישה ליצחק, והיה יכול אליעזר להקשות על אברהם כדי שהבת שלו בסוף תתחתן עם יצחק, אבל אליעזר הלך בכל כוחו לעשות רצון אברהם, ולכן אנו רואים שאח"כ כתוב (כד, לא) "בוא ברוך ה'", שאליעזר יצא מכלל ארור ונכנס לכלל ברוך, ובמסכת דרך ארץ זוטא סוף פרק ראשון נאמר "תשעה נכנסו לגן עדן בחייהם, ואלו הן: חנוך בן ירד, ואליהו, ומשיח, ואליעזר עבד אברהם, וחירם מלך צור, ועבד מלך הכושי, ויעבץ בנו של רבי יהודה הנשיא, ובתיה בת פרעה, וסרח בת אשר, ויש אומרים: אף רבי יהושע בן לוי", רואים

אנו מה גדולה זכותו של אליעזר עבד אברהם.

בזכות מה זכה אליעזר להתהפך מאדור לברוך?

ואומר הבעל שם טוב שבשעה שיהודי מבטל את דעתו לדעת רבו מיד הוא זוכה לברכה, ודבר זה אנו לומדים מאליעזר שהיה בכלל ארור, ולא הבין למה אברהם רוצה אישה ליצחק מארצו ולא רוצה את הבת שלו, אבל ביטל דעתו לפני דעת רבו ומיד יצא מכלל ארור ונהיה ברוך.

מידות רעות עוברות בתורשה לילדים

ויש להבין מה הייתה הקפדתו של אברהם שאליעזר לא ייקח אישה לבנו מבנות כנען, הרי בנות חרן לכאורה לא היו טובות יותר?

אלא אומר רבי אליהו לופיאן בספרו לב אליהו, שיש לדעת כי המידות בין לטוב או למוטב מורישים האבות לבניהם אחריהם. מעתה נבין היטב מה שהקפיד אברהם אבינו ע"ה כל כך ופחד ורחב לבבו והשביע לאליעזר עבדו שלא ייקח אישה לבנו מבנות הכנעני, כי הכנענים מושחתים במידות רעות, שהם זרעו של חם אבי כנען, אשר השחית והתעיב עלילה לפני אביו נח הצדיק, ואמנם החרימו וקללו בקללה נמרצת עד עולם ויאמר לו "ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו", כלומר כי חם השריש בקרבו ובקרב לב בניו מדתו הרעה והארורה אשר לא יוכלו לצאת ממנה ונשארו כולם בעלי מומים עד עולם, אשר לא להם החרות ניתנה ורק עבד עבדים יהיה לאחיו!" אבל לבן ובתואל, עם היותם עובדי עבודת כוכבים לא היה מחויב שיעבור רישומם לבניהם, ולכן בחר בהם אברהם והרחיק בנות הכנעני. כי מבני כנען רושם מידותיהם הרעות עוברים לצאצאיהם ולא ניתנים לתיקון שביארנו לעיל, ואילו מבני חרן אם האבא עכו"ם צאצאיו יכולים לעשות תשובה ולנקות את הרושם שקיבלו מבית אבא.

וכן להיפך כמו שנאמר (משלי כ ז) "מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו", ואומר הגאון מווילנא שהבנים

של הצדיק נולדים בדרגה גבוהה יותר משאר בני אדם, משום שאביהם עבד על עצמו והתגבר על התאוות וקידש את עצמו במחשבה דיבור ומעשה, הדבר נחקק בבניו וממילא הם נולדים כשהתכונות הללו כבר נמצאות בהם.

איך בחר אליעזר כלה ליצחק?

"ויאמר ה' אלוקי אדני אברהם, הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדני אברהם" (כד, יב-יד) והתורה מספרת שאליעזר אמר בליבו - איך אני אדע מי היא האישה הראויה ליצחק, ולכן עשה תנאי והתפלל לקב"ה ואמר - (כד יב-יד) "ויאמר ה' אלוקי אדני אברהם, הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדני אברהם: הנה אנכי ניצב על עין המים, ובנות אנשי העיר יצאת לשאוב מים: והיה הנערה אשר אמר אליה הטי נא כדך ואשתה, ואמרה שתה וגם גמליך אשקה, אתה הוכחת לעבדך ליצחק, ובה אדע כי עשית חסד עם אדני".

ומיד אומרת התורה - (כד טו-כז) "ויהי הוא טרם כלה לדבר, והנה רבקה יצאת אשר ילדה לבתואל בן מלכה, אשת נחור אחי אברהם וכדה על שכמה: והנערה טבת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה, ותרד העינה ותמלא כדה ותעל: וירוץ העבד לקראתה, ויאמר הגמיאיני נא מעט מים מכדך: ותאמר שתה אדני, ותמהר ותרד כדה על ידה ותשקהו: ותכל להשקתו, ותאמר גם לגמליך אשאב עד אם כלו לשתות: ותמהר ותער כדה אל השקת, ותרץ עוד אל הבאר לשאוב ותשאב לכל גמליו: והאיש משתאה לה מחריש לדעת ההצליח ה' דרכו אם לא: ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות, וייקח האיש נזם זהב בקע משקלו, ושני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם: ויאמר בת מי את הגידי נא לי, היש בית אביך מקום לנו ללין: ותאמר אליו בת בתואל אנכי, בן מלכה אשר ילדה לנחור: ותאמר אליו, גם תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון: ויקוד האיש וישתחו לה': ויאמר ברוך ה' אלוקי אדני אברהם, אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם אדני, אנכי בדרך נחני ה' בית אחי אדני".

לפני שסיים להתפלל כבר נענה

ואמר רבי שמעון בר יוחאי בגמרא:

"שלושה ענה להם הקב"ה מיד בתפילתם: אליעזר עבד אברהם, משה רבינו ושלמה המלך. משה רבינו - בזמן מחלוקת קורח ועדתו, שנאמר: "ויהי ככלותו לדבר את כל הדברים האלה ותבקע האדמה". שלמה המלך - כשסיים לבנות את בית המקדש וביקש שתשרה השכינה, שנאמר: "ויהי ככלות שלמה לדבר ואש אלוקים ירדה מן השמים", ואליעזר עבד אברהם - "ויהי הוא טרם כילה לדבר" [לעומת "ויהי ככלותו לדבר"], והתורה מדגישה כאן: "ויהי הוא טרם כילה לדבר", זאת אומרת: לפני שסיים תפילתו דהיינו תפילתו נענתה יותר מהר ממשה רבינו ושלמה המלך. וכל כך למה? כיון שביקש אליעזר סימן במעשה חסד, והדבר מצא חן בעיני הקב"ה, וענה לו מיד לפני שסיים תפילתו, ללמדנו כמה אוהב בורא עולם מעשה חסד.

צריך לפרש התפילה

ורשב"י בזוהר הקדוש אומר שבשעה שאדם מתפלל לקב"ה צריך לפרש את התפילה שלו, כי הקב"ה עשה חוק וטבע בעולם שלפי מה שאדם מתפלל ומבקש כך הקב"ה נותן לו, לכן אדם צריך לפרש את התפילה שלו שתהיה שלימה ולא יתפלל חצי תפילה, ואפילו שהקב"ה בוחן כליות ולב ויודע בדיוק מה האדם צריך בדיוק, ואפילו יותר מהאדם עצמו, בכל זאת הקב"ה עשה חוק בעולם שהאדם יקבל רק לפי מה שביקש והתפלל.

וכמו שיעקב אבינו התפלל לקב"ה (כח כ) "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש", והרי לחם הוא בשביל לאכול ובגד הוא בשביל ללבוש ומדוע צריך לפרש 'לחם לאכול ובגד ללבוש'? אלא אומר החפץ חיים שהרי כמה אנשים יש להם הרבה אוכל אבל לא יכולים לאכול כי הם מחוברים לצינורות, וכמה אנשים יש להם בגדים יקרים אבל לובשים בגדים של בית חולים, ולכן חייב לפרט בדיוק את הבקשה.

מי שלא מתפלל תפילה שלימה מפסיד

והמדרש (אסתר רבה ז יט) מספר היה אדם שהלך במדבר וכאבו לו הרגלים, ואמר - ריבונו של עולם, תזמין לי חמור. והיה איזה שר גוי שהלך בדרך

על אתונו שבדיוק הולידה חמור קטן, וכשראה השר את היהודי אמר לו - העיר הזה עכשיו הוא נולד וקשה לו ללכת, תרים אותו על הכתפיים שלך ותוליך אותו אל ביתי. אמר אותו אדם לעצמו הכל הוא משום שלא התפללתי תפילה שלימה אלא רק חצי תפילה, והייתי צריך לומר - רבש"ע, תזמין לי חמור כדי שאני ארכב עליו ולא שהוא ירכב עלי, כיוון שאדם שצריך לפרש את התפילה שלו, ואם לא מפרש את התפילה הברכה לא באה בשלימות.

אליעזר לא התפלל תפילה שלימה

ואליעזר עבד אברהם התפלל חצי תפילה והיה צריך לפרש את התפילה שלו, כי אליעזר אמר 'הנערה אשר תאמר אלי שתה וגם לגמליך אשקה אותה הוכחת לעבדך ליצחק', ואם היתה יוצאת אישה עיוורת או גידמת או בעלת מום וכי היה לוקח אותה ליצחק?

ואמרת הגמרא במסכת תענית (ד א) "א"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, שלשה שאלו שלא כהוגן לשנים השיבוהו כהוגן לאחד השיבוהו שלא כהוגן ואלו הן, אליעזר עבד אברהם ושאול בן קיש ויפתח הגלעדי, אליעזר עבד אברהם דכתיב (בראשית כד יד) "והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך" וגו', יכול אפי' חיגרת אפי' סומא, השיבו כהוגן ונזדמנה לו רבקה. שאול בן קיש דכתיב (שמואל א יז ה) "והיה האיש אשר יכנו, יעשירנו המלך עושר גדול ואת בתו ייתן לו", יכול אפי' עבד אפילו ממזר, השיבו כהוגן ונזדמן לו דוד. יפתח הגלעדי דכתיב (שופטים יא לא) "והיה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי וגו'", יכול אפילו דבר טמא, השיבו שלא כהוגן נזדמנה לו בתו".

כיצד ניחש אליעזר

אחד האיסורים החמורים בתורה הוא איסור ניחוש, שהתורה מצווה אותנו (ויקרא יט כו) "לא תנחשו", ומסביר הרמב"ם מהו ניחוש, שאם אדם יוצא בבוקר מפתח הבית שלו ופוגש את השונא שלו, ואומר היום הזה אני לא עושה מסחר כי אני לא אצליח כי פגשתי ראשון בבוקר את השונא שלי, או אדם שיצא בבוקר מביתו ונפלה פיתו מידו ואמר היום אני לא אצליח

כי הלחם נפל מהיד שלי, וזה אומר שהפרנסה תיפול מהיד שלי, או אדם שיוצא מביתו ועובר מולו חתול שחור ואומר היום הזה אני לא אצליח כי עבר נגדי חתול שחור, כל הדברים האלו אסורים מן התורה והם שקר וכזב אין בהם ממש, וכל ההולך אחרי הדברים האלו סופו בא לידי עניות.

איך אליעזר עשה ניחוש?

ולכאורה אליעזר עשה ניחוש, כי אליעזר אמר הנערה אשר תאמר אלי שתה וגם לגמליך אשקה זה הסימן שהיא האישה ליצחק, והתורה אומרת לנו יפה שיחתן של עבדי אבות יותר מתורתן של בנים, באו חז"ל ואמרו תראה כמה התורה האריכה לספר לנו כל מה שעשה אליעזר ומכך תלמד הרבה דברים טובים, ולכאורה אליעזר עשה כאן ניחוש שהתורה אסרה עליו?

אלא אומר רבינו ניסים, דע לך שיש ניחוש שהוא אסור ויש ניחוש שהוא מותר, ניחוש שאין בו הגיון אסור אבל ניחוש שיש בו הגיון מותר, ואליעזר עשה ניחוש שיש בו הגיון, שאליעזר בחן את רבקה בגמילות חסדים ואמר אליעזר איך אני אדע אם אישה זו ראויה ליצחק, אם היא עושה חסד ויש לה עין טובה סימן שהיא ראויה ליצחק אבינו.

הבא לישא אישה יבדוק אם יש לה מידות טובות

ובאה התורה ללמדנו שאדם שבא לישא אישה לא כתוב שיבדוק אם היא מקיימת מצוות, אלא יבדוק אם יש לה מידות טובות אם יש לה לב טוב אם יש לה עין טובה, וכך אליעזר לא בחן את רבקה לא בצדקות ולא ביראת שמים אלא במידות טובות, במידת החסד בעין טובה ובלב טוב.

אהבת חסד

הנביא מיכה אומר (ו ח) "הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט ואהבת חסד, והצנע לכת עם אלוקיך", יש אדם שעושה חסד ויש אדם שיש לו אהבת חסד, רבקה אמנו רואה שבא אדם עם עשרה גמלים ויש לו הרבה עבדים ומבקש ממנה לשתות מים, והיא לא אומרת

לו למה אתה מבקש ממני הרי יש לך הרבה עבדים, אלא היא נותנת לו מים לשתות וגם שואבת מים לגמלים שלו סימן שיש לה עין טובה, שאדם שיש לו עין טובה ולב טוב הוא לא מסתכל האם מגיע לשני שאני אעזור לו או לא, הוא עושה טוב כי הוא אוהב לעשות חסד ויש לו עין טובה, וזו היתה רבקה אמנו.

איך הפקיד אברהם ביד אליעזר דבר כל כך גדול

התורה מספרת לנו על הזיווג של יצחק אבינו, שאברהם אבינו שלח את אליעזר להביא אישה ליצחק, ולכאורה איך אברהם הפקיד ביד אליעזר דבר כל כך גדול להביא אישה ליצחק שתהיה מהיסודות של עם ישראל? אבל אברהם אבינו לא חשש כי ידע שזיווגו של האדם הוא מן השמים.

הגזירה אמת והחריצות שקר

המדרש (הובא מכת"י בהקדמת ר"ש בובר לתנחומא הקדום עמ' 136) מספר מעשה בשלמה המלך שהייתה לו בת יפיפייה שאין כמותה בכל ארץ ישראל, הביט במזלות מי בן זוגה ומי יישאנה, וראה שהוא עני אחד ואין בישראל עני כמותו, מה עשה? בנה מגדל גבוה בים, והיה מקיפו מכל רוחותיו סביב, נטל [שלמה] בתו ונתן אותה באותו מגדל הגבוה, ועמה שבעים סריסים מזקני ישראל, ובמגדל לא עשה פתח, שלא יכנס אדם בו, ונתן בו צידה הרבה. אמר: אראה פועל השם ומעשהו. לימים היה אותו עני, שהוא בן זוגה, יוצא בדרך בלילה, והיה ערום ויחף, רעב וצמא, ראה נבלת שור משלכת בשדה, נכנס בה בין צלעותיה להפיג צינתו. [ובשעה] שישן שם בא עוף גדול ונטל אותה הנבלה ונשאה על גג אותו מגדל על חדר הבחורה, ושם היה העוף אוכל את בשר הנבלה, וישב שם [העני] על הגג.

כשהאיר השחר יצאה הבחורה מחדרה ללכת הגגה, כמנהגה בכל יום, וראתה אותו בחור. אמרה לו: מי אתה ומי הביאך לכאן? אמר לה: יהודי אני מבני עכו, ועוף הביאני לכאן. מה עשתה? לקחתו והביאתו לחדרה והלבישתו והרחיצתו וסכתו, ונתיפה מאד עד שאין כמותו בכל גבול ישראל, ואהבתו

הבחורה בלבה ובנפשה, והיה הבחור חריף ומפולפל וממולח וסופר, יום אחד אמרה לו: רוצה אתה לקדשני? אמר לה הלואי! מה עשה הקיז דם וכתב לה כתובה ומוהר מדמו, וקדשה ואמר: עד השם היום ועדים מיכאל וגבריאל. נתעברה ממנו. כשראו אותה הזקנים מעוברת, אמרו לה: כמדומה לנו שאת מעוברת. אמרה להם: הן. אמרו לה: וממי נתעברת? אמרה להם: מה לכם לדעת? נפלו פני הזקנים שהיו מתייראים משלמה המלך, ושלחו אליו לבוא אליהם. נכנס שלמה בספינה ובא אליהם, ואמרו לו: אדוננו המלך, כך הדבר, ואל ישים אדוננו בעבדיו עוון. כששמע שלמה קרא לבתו ושאל לה על הדבר. אמרה לו: בחור אחד הביא לי הקדוש ברוך הוא יפה וטוב תלמודי וסופר, וקדשני. קראה לבחור ובא לפני המלך והראה לו הכתבה שכתב לבתו, ושאל לו המלך על אביו ואמו ועל משפחתו ומאיזה עיר הוא. והבין מתוך דבריו שהוא אותו שראה במזל, ושמח שמחה גדולה ואמר: ברוך המקום שנותן אישה לאיש.

השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך

וכן אמר בתהלים דוד המלך (נה כג) "השלך על ד' יהבך והוא יכלכלך", שפירושו של דבר תשליך את כל הבעיות והצרות שלך לבורא עולם והוא ידאג להצילך מכל רע.

וכן אנו מוצאים ענין זה אצל דוד המלך שבשעה שעמד דוד המלך להיפטר מן העולם אמר בצוואה לבנו שלמה, שלאחר שיפטר מן העולם שיוציא את שמעי בן גרא למות בגלל שהוא קילל את מלך ישראל, והמקלל את המלך חייב מיתה, כמ"ש (מלכים א ב ח) "והנה עמך שמעי בן גרא בן הימיני מבחורים והוא קללני קללה נמרצת ביום לכתי מחנים והוא ירד לקראתי הירדן ואשבע לו בה' לאמר אם אמיתך בחרב, ועתה אל תנקהו כי איש חכם אתה וידעת את אשר תעשה לו והורדת את שיבתו בדם שאול", וכתוב בנביא שלאחר שנפטר דוד המלך קרא שלמה המלך לשמעי בן גרא ואמר לו אני גוזר עליך שלא תצא מירושלים וביום שתצא מירושלים מות תמות, ומסופר בנביא (שם ב לט) שאחרי שלוש שנים ברחו שני עבדים

של שמעי ויצאו מחוץ לירושלים, וכשראה כך שמעי הוא רדף אחריהם ויצא מירושלים, וכששמע שלמה המלך ששמעי יצא מירושלים הוציאו להריגה.

ושואלים חז"ל מדוע שלמה המלך עשה כך שאמר לו שלא יצא מירושלים ואם יצא הוא ימות, הרי אם שלמה רצה לקיים את צוואת דוד המלך היה ישר מוציא את שמעי בן גרא להריגה שהרי זה שציווה אותו אביו. ועוד אולי הוא לא היה יוצא כלל מירושלים?

אלא מבארים חז"ל ששמעי בן גרא היה צדיק גדול והיה ראש הסנהדרין (רש"י שמואל ב ט"ז י שהיה ראש לסנהדרין ע"ש וכן אי' בבעל הטורים שמות כ"א י"ז דשמעי בן גרא היה ראש לסנהדרין) והיה רבו של שלמה המלך כמו שאמרו חז"ל (ברכות ח:) שכל זמן ששמעי היה חי לא נשא שלמה את בת פרעה, ושלמה המלך לא ידע מה לעשות מצד אחד יש מצוה לקיים דברי המת ושמעי קילל את מלך ישראל וחייב מיתה, ומצד שני אולי שמעי לא חייב מיתה כי הוא עשה תשובה, לכן מה עשה שלמה המלך השליך את הדין לבורא עולם, ואמר שלמה לשמעי שלא יצא מירושלים ואם יצא מירושלים יהיה חייב מיתה, ואמר שלמה אם מן השמים שמעי חייב מיתה הקב"ה יסובב את הענין ששמעי יצא מירושלים, ואם הוא לא חייב מיתה הוא לא יצא מירושלים. וכשיצא שמעי מירושלים הוברר הדבר שהיה חייב מיתה מידי שמים.

לומדים אנו מכאן יסוד גדול ביותר שיהודי צריך להשליך על בורא עולם את הספיקות שלו, והקב"ה יושיע אותו כמו שאמר דוד המלך בתהילים (נה כג) "השלך על ד' יהבך והוא יכלכלך" ועל ידי שישען על בורא עולם הקב"ה ינחה אותו בדרך הטובה ביותר.

אברהם אבינו אמר לאליעזר, אם אתה מגיע לשלב שאתה לא יודע להכריע את הספק, תשליך את הספק לבורא עולם, אליעזר פחד איך אני אדע לבחור אישה ליצחק? אמר אליעזר אני אעשה תנאי והקב"ה ייתן לי סימן מן השמים שזו האישה המיועדת ליצחק, ככתוב (תהילים נה כג) "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך", תשליך את הספיקות שלך לבורא עולם, וכשבאה רבקה ונתנה לאליעזר ולגמלים לשתות, מיד אליעזר לקח את הצמידים מזהב והניח

על ידיה של רבקה.

יהי רצון שזכות שרה אימנו וזכות רבי אברהם אזולאי, תעמוד לכל שומעי השיעור בכל מקום שהם ולכל עם ישראל, להצילם מכל גזירות קשות ורעות ולגזור עליהם גזירות טובות, ולפתוח להם את כל שערי ההצלחה והברכה. אמן כן יהי רצון.

מוסדות התורה והחסד "בית מאיר"

השיעור השבועי

מפי מורינו ורבינו בנם של קדושים האדמו"ר

הרב
שמואל שמעון טולידאנו
שליט"א

שיתקיים בעזרת ה' יתברך
במוסדות התורה והחסד **בית מאיר**
רחוב העצמאות 39 רובע סיטי אשדוד
ביום שלישי כ"ח חשון 22.11.22
בשעה 20:45 בדיוק

הציבור מוזמן להשתתף